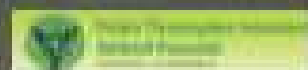

Ogród Botaniczny Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
Ogród Botaniczny Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie
oraz Polska Towarzystwo Botaniczne Oddział w Poznaniu

serdecznie zapraszają na wystawę fotograficzną mgr inż. Andrzeja Mróza pt.

Piękne i drapieżne czyli rośliny mięsożerne

opracowanie merytoryczne wystawy dr Maria Lankosz-Mróż

Pawilon Ekspozycyjno-Dydaktyczny Ogródu Botanicznego UAM, ul. Dąbrowskiego 166, Poznań
Wystawa czynna od 13 stycznia do 20 lutego 2012 r.

Pływacz (*Utricularia*)

(rodzina pływaczowate). Ok. 180 gatunków wodnych, błotnych i epifitycznych Występuje prawie na całej kuli ziemskiej. Roślina bezkorzeniowa, pędy pływające lub pełzające po wilgotnym podłożu wykształcają pęcherzyki chwytne zamknięte ruchomą klapką ze szczecinkami czuciowymi.

Rośliny, które posiadają zdolność chwytania owadów, ale tylko przez niektórych botaników uznawane są za mięsożerne:

Ibicella lutea

(rodzina *Martyniaceae*) - Ameryka Płd., roślina pokryta gęstymi włoskami wydzielającymi lepki ciecz.

Stylidium graminifolium

(rodzina *Stylidiaceae*) – Australia. Kwiat i jego szypułki pokryte gruczołami wydzielającymi lepki ciecz zatrzymującą drobne owady.

Nie jest pewne czy rośliny te mają zdolność trawienia białka zwierzęcego.

Andrzej Mróz,

inżynier metalurg, członek Związku Polskich Fotografów Przyrody od 1996 roku. Zajmuje się głównie fotografią roślin i krajobrazów, od 1992 roku dokumentuje kolekcje i krajobrazy Ogródu Botanicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego. Jest autorem wielu wystaw indywidualnych. Jego fotografie były prezentowane też na wystawach zbiorowych ZPFP, publikowane w encyklopediach, podręcznikach, albumach, czasopismach, kalendarzach i widokówkach. Harcmistrz, przewodnik beskidzki, autor i wykonawca wielu znanych i popularnych piosenek turystycznych. Autor diaporam o charakterze botanicznym, krajobrazowym i teledysków do swoich piosenek.

Autor dziękuje serdecznie opiekunce kolekcji pani Lucynie Kurleto za pomoc w realizacji zdjęć.

Opracowanie tekstu: Maria Lankosz-Mróż

PIĘKNE I DRAPIEŻNE, czyli ROŚLINY MIĘSOŻERNE

w fotografii Andrzeja Mroza

Wystawa prezentuje zdjęcia roślin owadożernych z kolekcji Ogródu Botanicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego, wśród nich makrofotografie pokazujące w dużym powiększeniu trudno dostrzegalne gołym okiem elementy roślin.

Kolekcja roślin mięsożernych w Ogródie Botanicznym UJ liczy ok. 150 gatunków.

Rośliny mięsożerne, zwane też owadożernymi, to zimozielone rośliny wodne lub lądowe, występujące niemal na całej kuli ziemskiej, na siedliskach ubogich w związki pokarmowe. Niedobory azotu i fosforu uzupełniają trawiąc białko zwierzęce pochodzące ze schwytanych owadów i innych drobnych zwierząt. Polują na zwierzęta przy pomocy różnorodnych pułapek utworzonych z przekształconych liści. Produkują enzymy rozkładające białko, a produkty rozkładu wchłaniane są przez liście - pułapki. Są owadopylne, więc kwiaty nigdy nie chwytają owadów i są zwykle oddalone na bezpieczną odległość od pułapek.

Elementy syndromu mięsożerności:

1. Zwabienie ofiary
2. Schwytanie w pułapkę
3. Zabicie
4. Strawienie
5. Przystwojenie przydatnych związków

Typy powabni:

1. Miodniki pozakwiatowe: muchołówka, kapturnica, dzbanecznik, cefalotus i in.
2. Słodkie, lśniące krople na liściach: rosiczka, rosolistnik, tłustosz i in.)
3. Słodki śluz na włoskach roślin wodnych: pływacz, aldrowanda

Typy pułapek:

1. Wydzielające lepki śluz, ale działające biernie (rosolistnik)
2. Wydzielające lepki śluz i działające czynnie (rosiczka, tłustosz)
3. Pułapki ześlizgowe (dzbanecznik, kapturnica, cefalotus, darlingtonia i in.)
4. Pułapki zatrzaskowe:
  - a) szybko zamykające się klapki (mucholówka, aldrowanda)
  - b) klapki otwierające się do wewnątrz pułapki (pływacz)

Rośliny mięsożerne liczą około 600 gatunków roślin należących do kilku rodzin:

Rosolistnik portugalski (*Drosophyllum lusitanicum*)

- jedyny gatunek w rodzaju (rodzina rosiczkowate). Nie wykazuje ruchów – łapie biernie, wabi miodowym zapachem. Występowanie: pld.-zach. Europa, ptn-zach. Afryka (Maroko).

Rosiczka (*Drosera*)

- ponad 100 gatunków (rodzina rosiczkowate) Występuje na całej kuli ziemskiej. Pułapka - liczne włoski na liściu wydzielające lepka ciecz. Wskutek podniety mechanicznej włoski zaczynają się zginać i wydzielają enzymy trawiące, potem chłoną płyn z rozpuszczonego owada.

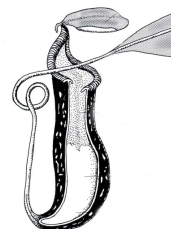
W Polsce rośliny chronione.

Tłustosz (*Pinguicula*)

- około 50 gatunków (rodzina pływaczowate). Występowanie: Azja, Europa, obie Ameryki, ptn.-zach. skrawek Afryki. Liście wydzielają lepki śluz, po złapaniu zdobyczy, wskutek podniety chemicznej zwiwiają się do środka. Łapią drobne owady.

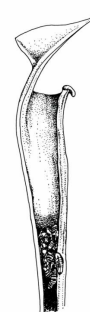
Dzbanecznik (*Nepenthes*)

- około 80 gatunków (rodzina dzbanecznikowate). Występowanie: Azja tropikalna i Madagaskar. W większości liany, nieliczne epifity lub rośliny naziemne. Pułapka – zmodyfikowana blaszka liściowa w kształcie dzbanka z wieczkiem i śliskim kołnierzykiem, funkcje asymilacyjne przejmuje spłaszczony ogonek liściowy. Dzbanki o rozmiarze od kilku do kilkudziesięciu cm, wiszące lub naziemne. Na spodniej stronie wieczka i na kołnierzyku liczne gruczołki miodnikowe. Złapane zwierzę topi się w dzbanku.

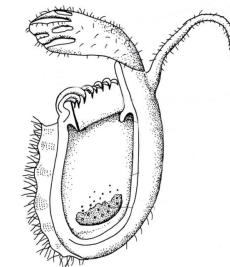
Kapturnica (*Sarracenia*)

- około 10 gatunków (rodzina kaptownicowate). Występowanie - wsch. część Ameryki Ptn. - bagna, wilgotne łąki i lasy. Tworzy pułapki ześlizgowe - kielichowate liście od 10 cm do 1 m długości - z wieczkiem chroniącym wnętrze przed deszczem. Przy otworze kielicha są miodniki zawierające słodką i odurzającą substancję. Owad ześlizguje się na dno i topi w płynie trawiącym.

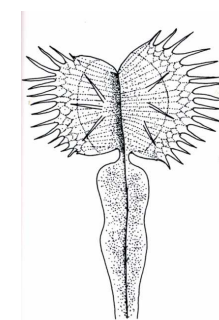
Cefalotus bukłakowaty (*Cephalotus follicularis*)

- jedyny gatunek w rodzaju (rodzina Cephalotaceae) – endemit Australii. Pułapki w kształcie dzbanków z kilkoma ząbkami zwróconymi do środka.

Mucholówka amerykańska (*Dionaea muscipula*)

- jedyny gatunek w rodzaju, (rodzina rosiczkowate)- Ameryka ptn.- Stan Karolina). Pułapki – liście opatrzone mocnymi kolczastymi ząbkami na brzegu i włoskami czuciowymi na powierzchni, których dotknięcie powoduje gwałtowne zamknięcie się liścia (w ciągu 1-2 sek.)

Aldrowanda pęcherzykowata (*Aldrovanda vesiculosa*)

- jedyny gatunek w rodzaju, (rodzina rosiczkowate), roślina pływająca. Występowanie Azja, Australia, Afryka, Europa. Sposób polowania: dwie klapki blaszki liściowej zaopatrzone we włoski czuciowe, których podrażnienie powoduje gwałtowne zamknięcie się kłapek (najszybszy ruch w świecie roślin!). Łapie zooplankton - oczliki i rozwielitki. W Polsce roślina wymierająca i chroniona.

